

У. П. Крук. **Сялянскі рух на Беларусі, 1864—1900 гг.** / Пад рэд. М.В. Біча. Мн.: Навука і тэхніка, 1993. 175 с.

Разглядаемая манаграфія прысвечана актуальнай, але ў той жа час яшчэ мала распрацаванай тэме. Даследаванне ўяўляе сабою першую ў беларускай гісторыяграфіі абагульняючую працу, у якой дасягнута колькасная і якасная характарыстыка аграрнага руху ў пераформены перыяд. Шырока выкарыстоўваючы апублікаваныя матэрыялы, дакументы архіваў Рэспублікі Беларусь і краін блізкага замежжа, перагледаны друк, а таксама спецыяльную літаратуру, аўтар, на наш погляд, здолеў раскрыць перадумовы сялянскага руху, паказаць яго характар і віды, інтэнсіўнасць, дынаміку і гістарычнае значэнне.

Добрае ўражанне выклікае першы раздзел, у якім пераканаўча аналізуецца сацыяльныя і эканамічныя прычыны сялянскага руху, асаблівасці развіцця капіталізму ў сельскай гаспадарцы. Аўтар правільна зазначае, што ў аграрных адносінах пераформеннай Беларусі першароднае значэнне мела пытанне аб землеўладанні, формах зямельнай уласнасці, размеркаванні ўгоддзяў паміж грамадскімі групамі і класамі. Менавіта ад іх у значнай ступені залежыў характар сацыяльна-эканамічнага развіцця беларускай вёскі. Шмат увагі надаецца і рэшткам феадалізму, падаткаваму ўціску, беспраўю сялянства, што таксама ўплывала на змест іх барацьбы за «зямлю і волю».

Цэнтральнае месца ў манаграфіі займаюць непасрэдна пытанні сялянскага руху на Беларусі ў 1864—1900 гг. Яго асветленне заснавана на падставе аналізу фактычнага матэрыялу, абагульнення і апрацоўкі статыстычных дадзеных па розным методам. Вынікам гэтай карпатлівай працы з'явіліся арыгінальныя табліцы, у якіх змешчаны новы і вельмі важны статыстычны матэрыял пра сялянскія хваляванні, групавыя паказаны віды сялянскага руху, а таксама міжсялянскія сутыкненні на зямельных пытаннях. Аўтар падлічыў, што ў разглядаемы час у сялянскім руху Беларусі пераважала ўсё ўзрастаючая барацьба за зямлю і ў цэлым ён меў выразную антыпамешчыцкую накіраванасць. На другім месцы знаходзіліся выступленні супраць улад, многія з якіх былі выкліканы несправядлівасцю прыгонніцкіх пазямельных адносін. Але зусім мала было выступленняў супраць капіталістычнай эксплуатацыі. Прычына гэтага бачыцца ў тым, што разлажэнне сялян было яшчэ не настолькі глыбокім, каб абумовіць шырокае развіццё

барацьбы ўнутры самога класа і таму, змагаючыся з памешчыкамі, яны дзейнічалі як адзінае цэлае.

Вартасцю разглядаемай манаграфіі з'яўляецца і тое, што сялянскі рух у ёй паддзены ў цеснай сувязі з сацыяльна-эканамічным і палітычным развіццём краіны.

Безумоўна, што не ўсе пытанні гэтай складанай праблемы атрымалі поўнае і ўсебаковае асветленне, у шэрагу выпадкаў манаграфія перагружана статыстычным матэрыялам, а прыклады сялянскіх выступленняў заадагта распісаны. Трэба было б больш аргументаваць растлумачыць, што замінае дакладна назваць лічбу сялян, якія былі ахоплены рухам.

Тым не менш знаёмства з кнігай дазваляе зрабіць выснову, што перад намі сур'ёзнае і арыгінальнае даследаванне. Яно вызначаецца навізюю, насычана багатым фактычным матэрыялам і будзе карысным усім, хто цікавіцца гісторыяй Бацькаўшчыны.

В. Р. Рудкін,
У. А. Сосна,
Ю. Л. Казакоў

Е. В. Пиульский. **Политология: Тексты лекций в 2 частях.** Гродно: Гродненский государственный ун-т им. Я. Купалы. Ч. I. 1992. 50 с.; Ч. II. 1993. 60 с.

Паліталогія пакуль што новая вучэбная дысцыпліна ў вышэйшых навучальных установах Рэспублікі Беларусь. Выкладанне яе звязана з шэрагам сур'ёзных цяжкасцей, і ў першую чаргу з адсутнасцю вучэбных і вучэбна-метадычных дапаможнікаў. Таму выданне тэкстаў лекцый па паліталогіі дацэнта кафедры філасофіі Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Я. Купалы Я. В. Півульскага актуальнае і своечасовае.

Вучэбны дапаможнік П. В. Півульскага складаецца з дзвюх частак і ўключае 11 тэм. Структура іх грунтуецца на вопыце стварэння замежных падручнікаў па паліталогіі (у прыватнасці Рэспублікі Польшча) і адпавядае мэтам дыдактычнага працэсу.

Усе тэмы лекцый напісаны на падставе найпоўшай як беларускай, так і замежнай грамадска-палітычнай літаратуры, з добрым веданнем зместу прадмета, на высокім метадычным і тэарэтычным узроўні. Каштоўным з'яўляецца і тое, што ў тэкстах лекцый не толькі выкладаюцца галоўныя праблемы палітычнай навукі, але даюцца спасылкі на літаратуру, якая арыентуе чытача на самастойны наглыблены падыход